

MVB-beleid
Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Missie en visie m.b.t. MVB	3
3. Randvoorwaarden bij de uitvoering	8
4. Uitvoeringsvormen	10
4. Governance en rapportage	15
5. Evaluatie en bijsturen	15
6. Communicatie over MVB	17
Bijlage I: Resultaten MVB-deelnemersonderzoek 2023	19
Bijlage II: Maatschappelijke context	22
Bijlage III: Toelichting implementatie OESO richtlijn	25
Bijlage IV: Stembeleid	26
Bijlage V: Engagementbeleid	29
Bijlage VI: Klimaatbeleid	32
Bijlage VII: Risicobeheer duurzaamheidsrisico	36

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

1. Inleiding

In dit document ‘MVB-beleid’ van Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot (hierna; het pensioenfonds) wordt nader invulling gegeven aan de wijze waarop het pensioenfonds omgaat met het thema verantwoord beleggen. Daartoe worden eerst de missie en visie van het pensioenfonds met betrekking tot verantwoord beleggen beschreven, gevolgd door een overzicht van de overtuigingen van het pensioenfonds met betrekking tot MVB. Vervolgens zal worden stil gestaan bij de ambities en doelstellingen met betrekking tot het MVB-beleid en de diverse uitvoeringsvormen om het MVB-beleid te implementeren. Tot slot zal de governance rondom MVB worden besproken, alsmede de rapportagevorm en verantwoording.

2. Missie en visie m.b.t. MVB

Om als pensioenfonds doelmatig bezig te zijn, en deze doelmatigheid te kunnen meten en evalueren, is het nodig een duidelijke missie te hebben. De missie die Pensioenfonds Van Lanschot hanteert in haar beleggingsbeleid luidt als volgt:

Missie beleggingsbeleid

“Het pensioenfonds streeft naar het behalen van een zodanig langetermijnrendement op het belegd vermogen, dat benodigd is voor de ambitie van het pensioenfonds om een waardevast pensioen te realiseren en dit met een acceptabel risico en tegen een acceptabele premie.”

De missie die het pensioenfonds hanteert voor haar MVB-beleid ligt in het verlengde van bovenstaande missie. Dit betekent concreet dat het MVB-beleid noch de ambitie van het pensioenfonds, noch het aanvaardbaar risico mag schaden. De missie die het pensioenfonds hanteert voor haar MVB-beleid luidt als volgt:

Missie MVB-beleid

“Pensioenfonds Van Lanschot streeft er naar in haar beleggingsbeleid om binnen de mogelijkheden van het fonds – waaronder begrepen de fiduciaire plicht die het fonds heeft jegens haar deelnemers om een optimaal rendement te behalen tegen een aanvaardbaar risico - te voorkomen dat door haar beleggingsbeleid het maatschappelijk belang wordt geschaad en waar dit van ons wordt verwacht een bijdrage te leveren aan een betere leefwereld”.

Governance, milieu en sociale issues vormen een conditio sine qua non voor uitgevende instellingen om op lange termijn succesvol te kunnen zijn. Zo zal een gebrekkige invulling van de factoren Environment, Social en Governance (ESG) het risico met zich meebrengen dat uitgevende instellingen minder makkelijk kapitaal kunnen aantrekken, geconfronteerd worden met hogere kosten, reputatieschade leiden en klanten verliezen.

De visie die het pensioenfonds hanteert voor haar MVB-beleid luidt daarom als volgt:

Visie op MVB

Om op langere termijn waarde te kunnen realiseren, dienen alle (uitgevende) instellingen (waar onder ondernemingen en (semi, supra en intra)-nationale instellingen) een ‘license to operate’ in de samenleving te hebben. Om die reden gaan maatschappelijk rendement en financieel rendement goed samen. Op termijn zullen de factoren milieu (waar onder klimaat), maatschappij en goed bestuur (de ESG-factoren) integraal onderdeel uitmaken van de beleggingsprocessen en beleggingsanalyses.

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Vanuit deze visie volgt dat de wijze waarop een instelling invulling geeft aan de ESG-factoren het risicoprofiel van de instelling raakt. Daarmee is een goed opgezet MVB-beleid van belang voor het risicobeheer van de beleggingen. Deze visie vertaalt zich naar de beleggingsovertuiging die door het fonds is gedefinieerd ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen:

Beleggingsovertuiging MVB: Maatschappelijk en financieel rendement gaan goed samen

Het bestuur gelooft dat instellingen die in de bedrijfsvoering rekening houden met ESG-maatstaven op de lange termijn betere resultaten behalen dan instellingen die dat niet doen. De verantwoordelijkheid van het pensioenfonds gaat verder dan een goede risico-rendementsafweging. Het pensioenfonds is zich bewust van de invloed die zij als belegger kan uitoefenen en de plaats die zij inneemt in de samenleving. Om die reden wordt niet alleen gekeken naar het financieel rendement maar ook naar het maatschappelijk rendement. Daarom is bij beleggingsbeslissingen de MVB-impact onderdeel van de besluitvorming. Het bestuur heeft echter ook aandacht voor de mogelijke negatieve consequenties die een (te) strikt MVB beleid kan hebben op de investeringsmogelijkheden en het kostenniveau.

Mening van belanghebbenden

Medio 2023 heeft het pensioenfonds een onderzoek over de inhoud en uitvoering van het MVB-beleid onder de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden uitgevoerd. De volledige resultaten van dit onderzoek zijn terug te vinden in Bijlage I. De respons op het onderzoek bedroeg ruim 26%, waardoor het bestuur de resultaten van het onderzoek als representatief voor de mening van de belanghebbenden beschouwt. Uit het onderzoek werden de volgende zaken duidelijk:

- De meerderheid (47%) van de respondenten vindt de drie hoofdonderwerpen milieu, mens en goed bestuur even belangrijk. Een minderheid van 23% vindt de MVB-onderwerpen niet belangrijk, maar kijkt alleen naar het rendement;
- De overgrote meerderheid (70%) is van mening dat het MVB-beleid nooit mag leiden tot een lager pensioen;
- Voor de deelnemers en pensioengerechtigden wordt de top 3 voor SDG-doelstellingen bepaald door:
 - Goede gezondheid en welzijn;
 - Betaalbare en duurzame energie;
 - Verantwoorde consumptie en productie;
- Deelnemers vinden het belangrijk om bedrijven te stimuleren om maatschappelijk verantwoord te ondernemen door middel van engagement, door vooral te beleggen in bedrijven die hoog scoren op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen en door te stemmen in aandeelhoudersvergaderingen;
- De meerderheid van de respondenten is geen voorstander van het uitsluiten van sectoren vanwege het risico dat dit tot afwijkende rendementen kan leiden.

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Ambitieniveau

Het pensioenfonds heeft als ambitie dat het met haar MVB-beleid een positief maatschappelijk rendement wil behalen zonder dat dit ten koste gaat van het financieel rendement en/of leidt tot een hoger risico. Deze ambitie sluit aan bij de resultaten van het MVB-onderzoek onder de deelnemers in 2023. Tegelijkertijd heeft het fonds niet de ambitie om in Nederland als voorloper te fungeren op het gebied van MVB-beleid, maar ook niet om achter te blijven. Dit betekent dat het pensioenfonds in het tweede kwartiel wil zitten. Daarbij blijft het belangrijk dat de deelnemers/stakeholders zich comfortabel voelen bij het gevoerde beleggingsbeleid en dat het reputatierisico wordt beperkt.

Het pensioenfonds classificeert onder SFDR op basis van deze ambitie als een financieel product dat duurzaamheid promoot (het zogenaamde Artikel 8). Deze classificatie brengt de verplichting met zich mee dat het fonds informatie verschaft over het duurzaamheidsbeleid en de uitvoering daarvan. Het doel is de transparantie over duurzaamheid te vergroten, waardoor het voor eindbeleggers, in het geval van het Pensioenfonds de deelnemers, gemakkelijker wordt om te begrijpen hoe duurzaamheid een rol speelt in hun pensioenregeling en beleggingen en beter vergelijkbaar. In het beloningsbeleid van het Pensioenfonds wordt specifiek stilgestaan over de wijze waarop in dat beleid duurzaamheidsrisico's geïntegreerd zijn.

Doelstellingen

Er zijn verschillende doelstellingen die Pensioenfonds Van Lanschot nastreeft bij haar MVB-beleid. Deze doelstellingen kunnen gezien worden als uitwerking van de geformuleerde missie. Deze doelstellingen zijn achtereenvolgens:

A. Verbetering/bestending van de rendement/risico-verhouding op lange termijn

Zoals aangegeven, heeft het pensioenfonds de overtuiging dat uitgevende instellingen die ESG-factoren niet afdoende adresseren grotere risico's lopen op verlies aan economische waarde. Door ESG-factoren in het beleggingsbeleid te verankeren, verwacht Pensioenfonds Van Lanschot deze risico's te mitigeren en daarmee een positieve bijdrage te leveren aan de rendement/risico-verhouding van de beleggingsportefeuille.

B. Voorkomen dat zaken die de maatschappij ernstig schaden met pensioengeld gefinancierd worden.

Het bestuur van het pensioenfonds wil niet verantwoordelijk zijn voor ernstige schade aan de maatschappij. Het wil geen winst halen uit dubieuze praktijken. Het pensioenfonds onderschrijft de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights. Daarbij wordt het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers als leidraad gehanteerd. Dit wordt eveneens verwacht van de externe fiduciaire managers, ESG-dienstverleners en/of vermogensbeheerders, en wordt verwacht van ondernemingen waarin wij beleggen dat zij conform deze internationale standaarden handelen en dit publiekelijk kenbaar maken. In de bijlage (Risicobeheer duurzaamheidsrisico) wordt in meer detail omschreven op welke wijze invulling wordt gegeven aan het OESO-richtsnoer waaronder specifiek de Due Diligence.

C. Voldoen aan de verwachtingen van onze deelnemers

Pensioenfonds Van Lanschot is verantwoordelijk voor het pensioen van haar deelnemers. Het pensioenfonds vindt het belangrijk om naar haar deelnemers toe een goede reputatie te hebben en te behouden en een MVB-beleid te voeren dat past bij de voorkeuren van de

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

deelnemers. De wijze waarop uitgevende instellingen en beleggers met ESG-factoren omgaan, is in toenemende mate onderwerp van maatschappelijke discussie. Van uitgevende instellingen en beleggers wordt verwacht dat zij een bijdrage leveren aan een duurzame samenleving (oftewel langetermijnwaardecreatie als leidend principe). Door de langetermijnwaardecreatie van bedrijven te bevorderen geeft het pensioenfonds enerzijds invulling aan de MVB-doelstelling om een bijdrage te leveren aan een betere leefwereld en anderzijds stimuleert het pensioenfonds het behoud en vermeerdering van de beleggingswaarde over een lange horizon ten gunste van de bedrijven en indirect hun werknemers en eigen deelnemers. Bovendien wordt verwacht dat de bedrijven verantwoording afleggen over hun bijdrage en hier op een transparante wijze over rapporteren. Hier willen wij aan voldoen.

Specifiek op het gebied van klimaat ondersteunt het fonds de doelstellingen zoals uiteengezet in het Klimaatakkoord om de uitstoot van de schadelijke broeikasgassen wereldwijd terug te dringen.

Thema's

Gezien de veelheid aan vraagstukken en oplossingsrichtingen op het vlak van MVB wil Pensioenfonds Van Lanschot focus aanbrengen. Hiertoe maakt het pensioenfonds gebruik van de 17 Sustainable Development Goals (SDG's) voor 2030 zoals deze in 2015 door de VN zijn vastgesteld (deze 17 SDG's zijn gekoppeld aan de thema's van het Global Impact Investing Network).

De SDG's kunnen onderverdeeld worden naar de meer traditionele ESG onderverdeling:

- Environmental = Ecological
- Social = People
- Governance = Spiritual

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

SDG PYRAMID

Pensioenfonds zijn maatschappelijke en financiële instellingen. Van huis uit zijn zij al begaan bij doel 1 'No poverty' door een zo goed mogelijk pensioen te bieden aan haar deelnemers.

Daarnaast wil het pensioenfonds voldoen aan voorschriften in wet- en regelgeving (clustermunitie, sanctielijsten, SRD II, SFDR, IORP II en Klimaatakkoord) en wil het pensioenfonds aansluiten bij de thema's en de SDG's die de deelnemers belangrijk vinden zoals weergegeven in onderstaande tabel. Deze SDG's komen naar voren in het MVB-onderzoek onder de deelnemers, uitgevoerd in 2023.

Thema	SDG	E/S/G	Why
1. Eerlijk werk en economische groei	16 & 8	Social	aansluiting bij thema's die de deelnemers belangrijk vinden en risico-analyse
2. Goede gezondheid en welzijn,	3	Social Recht op gezondheid	aansluiting bij thema's die de deelnemers belangrijk vinden en risico-analyse
3. Betaalbare en duurzame energie, Verantwoorde consumptie en productie en Klimaat	7, 12 & 13	Environmental (& Social) Milieu, recht op leefbare wereld	aansluiting bij thema's die de deelnemers belangrijk vinden en risico-analyse

Hierna wordt ingegaan op de vraag hoe op deze thema's wordt ingespeeld. In de bijlage Klimaatbeleid is het Klimaatbeleid van het pensioenfonds opgenomen.

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

3. Randvoorwaarden bij de uitvoering

Bij de keuze voor de uitvoeringsvormen (zie volgend hoofdstuk) en de intensiteit van het MVB-beleid heeft het fonds de volgende factoren in overweging genomen:

- De beschikbare resources
- De uitvoerbaarheid
- De beleggings- en evaluatiehorizon
- ESG-risicoanalyse
- De kosten

Beschikbare resources

In de praktijk zijn er diverse manieren om invulling te kunnen geven aan het MVB-beleid (zie hoofdstuk 4). De factoren die de keuze voor één of meerdere uitvoeringsvormen bepalen, zijn onder andere afhankelijk van de ambitie van het fonds en de omvang van het fonds. De omvang van het fonds bepaalt in de regel de beschikbare resources. Een kleiner fonds heeft in de regel minder budget en mensen beschikbaar, en daar zullen de MVB-ambities op moeten aansluiten.

Pensioenfonds Van Lanschot heeft de implementatie van het MVB-beleid uitbesteed aan haar fiduciair manager. Daarmee spelen de beschikbare resources aan de kant van de fiduciaire manager op het gebied van MVB een belangrijke rol bij de implementatie van het beleid. Het pensioenfonds en de fiduciair manager trekken samen op om de kennis en kunde op MVB-vlak bij beide partijen te vergroten. Het pensioenfonds is gezien de omvang en het kostenniveau niet in staat om hiervoor een eigen apparaat op te zetten.

Uitvoerbaarheid

De uitvoerbaarheid van de verschillende uitvoeringsvormen wordt voornamelijk gedreven door de vraag in hoeverre het pensioenfonds invloed heeft op de fondsselectie binnen de beleggingsportefeuille. Op dit moment worden alle aandelenbeleggingen passief belegd in publieke indexfondsen. De mogelijkheden die het fonds heeft om in dergelijke indexfondsen het ESG-beleid richting te geven is beperkt. Wel wordt door middel van de bepaling van de benchmark en de selectie van de indexfondsen uitvoering gegeven aan de ESG-ambities van het pensioenfonds

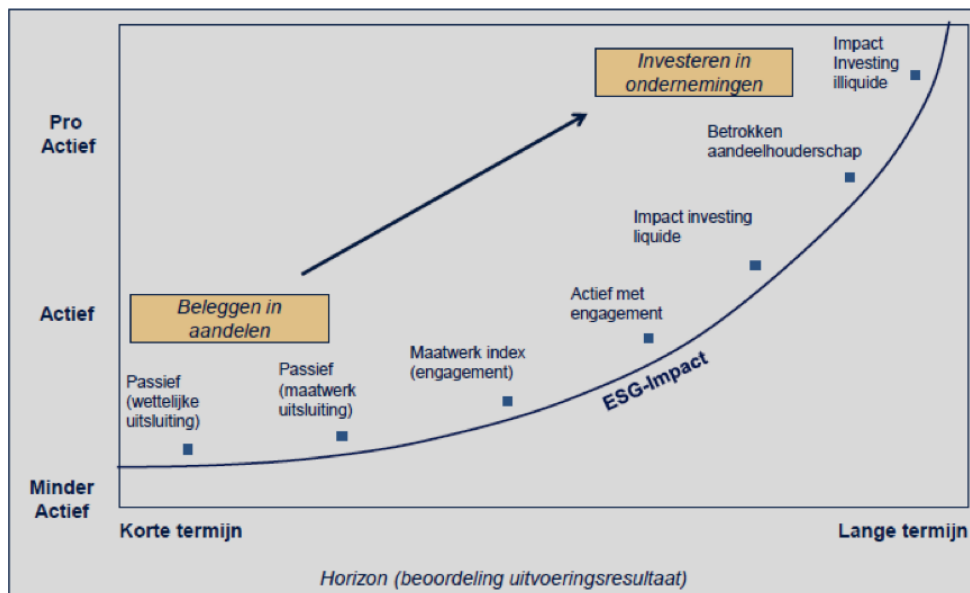
Slechts in het geval van een separaat mandaat heeft het fonds volledige zeggenschap over de samenstelling en kan het ESG-beleid volledig geïntegreerd worden. Op dit moment is dat alleen van toepassing op het mandaat voor hoogwaardige Europese staatsobligaties.

Beleggings- en evaluatiehorizon

De beleggings- en evaluatiehorizon hebben eveneens invloed op de implementatiemogelijkheden. Vormen als Actief (Aandeel)houderschap en Impact Investing vereisen in de regel een langere horizon waarbij een intensieve, langdurige relatie met de onderneming wordt aangegaan, direct dan wel via een beleggingsfonds. Bij uitsluiting daarentegen is geen lange horizon vereist omdat geen dialoog met de onderneming wordt gezocht. Een en ander is weergegeven in onderstaand figuur.

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Daarnaast speelt ook de horizon van het pensioenfonds zelf een rol bij de bepaling en implementatie van het MVB-beleid. PVL is een gesloten pensioenfonds dat voornemens is om binnen een termijn van een jaar een collectieve waardeoverdracht uit te voeren naar een andere pensioenuitvoerder en vervolgens het fonds te liquideren. Daarom is het voeren van een beleid dat gericht is op de lange termijn niet bijzonder relevant.

Risicobeheer duurzaamheidsrisico

het pensioenfonds houdt binnen de beleggingscyclus rekening met duurzaamheidsrisico's. We spreken van een duurzaamheidsrisico als duurzaamheidsfactoren kunnen leiden tot financiële, reputatie- of operationele schade voor het pensioenfonds of de maatschappij. Bij iedere stap, van de risicohouding en uitgangspunten tot monitoring en evaluatie, weegt het pensioenfonds de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren mee in lijn met het IRM-beleid¹. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de waarschijnlijkheid van het optreden en de ernst van de belangrijkste ongunstige effecten, met inbegrip van het potentieel onherstelbare karakter. Daarnaast wordt ook rekening gehouden met een mogelijk wezenlijk negatief effect op de waarde van de belegging. Ook zijn er wettelijke vereisten op het gebied van duurzaamheid waar het pensioenfonds aan dient te voldoen. Dit betekent dat er ook risico's op het niet nakomen daarvan bestaan (compliance-risico).

Aan de andere kant leidt het voeren van een duurzaamheidsbeleid ook tot specifieke risico's voor het pensioenfonds. Zo is uit onderzoek gebleken dat de data waarop duurzaamheidsbeleid gebaseerd wordt in veel gevallen onvolledig en/of inconsistent zijn en dat de inhoud van de ESG-waarderingen van de verschillende partijen onderling sterk verschilt. De uitvoering van het MVB-beleid is daarmee mede afhankelijk van de keuze voor de partij die de ESG-waardering uitvoert. Daarnaast kunnen ESG-keuzes leiden tot beleggingsresultaten die afwijken van de marktgewogen benchmarks, hetgeen tot zekere hoogte uitlegbaar moet zijn naar de belanghebbenden.

¹ Integraal Risico Management Beleid van het pensioenfonds

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

De risicobeheercyclus van duurzaamheidsrisico van het pensioenfonds wordt toegelicht in de bijlage VII: Risicobeheer duurzaamheidsrisico. In deze bijlage zijn ook de duurzaamheidsrisico's weergegeven die het pensioenfonds heeft geïdentificeerd en is de cyclus uitgewerkt.

Voor ieder als materieel geïdentificeerd duurzaamheidsrisico wordt een risicohouding bepaald en wordt vervolgens de impact op het pensioenfonds beoordeeld.. Als het risico niet past binnen de risicohouding worden (additionele) beheersmaatregelen getroffen. Het duurzaamheidsrisico wordt gemonitord en getoetst aan de risicohouding. De inrichting van de risicobeheercyclus wordt ook periodiek geëvalueerd.

De beheersing van duurzaamheidsrisico's aan de hand van de MVB-instrumenten betekent dat het pensioenfonds niet belegt in het volledige beleggingsuniversum van de voor het pensioenfonds relevante beleggingscategorieën. Dit betekent dat de MVB-keuzes van het pensioenfonds kunnen leiden tot een ander financieel resultaat. Het rendement en risico van beleggingen waar het pensioenfonds niet in belegt introduceren alternatieve kosten van duurzaamheid, ook wel 'opportunity loss' genoemd. Dit kan zowel positief als negatief uitvallen. Het pensioenfonds beoogt sterke afwijkingen te beperken door de beheersing van concentraties en behouden van spreiding (waaronder sector- en regiowegingen).

Kosten

De kosten van het MVB-beleid zullen altijd worden afgezet tegenover het rendement en het risico in de breedste zin van het woord. Immers, uit het onderzoek onder de deelnemers is gebleken dat het MVB-beleid niet ten koste mag gaan van de pensioenen van de deelnemers.

De ervaring van het pensioenfonds tot nu toe is dat maatschappelijk rendement niet ten koste hoeft te gaan van financieel rendement en de integratie van ESG-factoren in het beleggingsproces niet hoeft te leiden tot een verhoging van de jaarlijkse beheerkosten. Maatschappelijk verantwoord beleggingen kunnen wel zorgen voor sterke afwijkingen van het volledige beleggingsuniversum, wat voor concentratierisico en een tracking error kan zorgen ten opzichte van het brede beleggingsuniversum. Bij de keuze voor maatschappelijk verantwoord beleggen wordt dan ook het verwachte rendement en het risico in de breedste zin van het woord meegewogen.

Uiteraard komen bij een transitie van een reguliere belegging naar een ESG-belegging ook eenmalige kosten kijken. Deze kosten worden afgewogen tegen de 'opbrengsten' in breedste zin van het woord.

4. Uitvoeringsvormen

Pensioenfonds Van Lanschot heeft voor haar MVB-beleid de volgende uitvoeringsvormen gekozen:

A. Integratie ESG binnen het beleggingsbeleid en de beleggingsprocessen

B. Betrokkenheidsbeleid

C. Uitsluiting

D. Positieve selectie

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Om implementatie van het MVB-beleid mogelijk te maken dient een koppeling te worden gemaakt tussen uitvoeringsvorm, thema en assetcategorie:

Assetcategorie/ Thema	1.Eerlijk werk en economische groei	2.Goede gezondheid en welzijn	3.Betaalbare en duurzame energie, Verantwoorde consumptie en productie en Klimaat
<u>Staatsobligaties (incl. Groene obligaties)</u>	A		D
<u>Bedrijfsobligaties</u>	A,B,C	A,B,C	A,B,C,D
<u>Aandelen</u>	A,B,C	A,B,C,D	A,B,C,D
<u>Onroerend Goed</u>			A

A. Integratie ESG binnen het beleggingsbeleid en de beleggingsprocessen

Het pensioenfonds verwacht van vermogensbeheerders dat zij een MVB-beleid hanteren dat niet materieel afwijkt van het MVB-beleid van het pensioenfonds en niet leidt tot te hoge risico's of passief een benchmark implementeren die het MVB-beleid van het pensioenfonds reflecteert. Dit betekent onder andere dat de OESO-richtlijnen en de VN Guiding Principles worden onderschreven en due diligence naar duurzaamheidsrisico's wordt uitgevoerd. De implementatiecriteria van de beleggingscategorieën, inclusief ESG-integratie, zijn vastgelegd in de Investment Cases. Indien een bestaande vermogensbeheerder materieel afwijkt van het MVB-beleid van het pensioenfonds wordt een dialoog gestart. Dit gebeurt ook als een beleidswijziging door het pensioenfonds hier aanleiding toe geeft.

B. Betrokkenheidsbeleid

Het pensioenfonds is bewust van de invloed die het fonds als belegger kan uitoefenen en ziet het als haar maatschappelijke verantwoordelijkheid om hier invulling aan te geven. Daarom is het betrokkenheidsbeleid geformuleerd, wat bestaat uit stembeleid op aandelen en het aangaan van een dialoog (engagement) met ondernemingen (inclusief uitgevers van obligaties) en vermogensbeheerders.

Stembeleid

Het uitoefenen van stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen kan positieve invloed hebben op de governancestructuur van bedrijven en voor de waarde van een belang van het pensioenfonds in een onderneming. Daarom maakt het fonds zoveel mogelijk gebruik van haar stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen. Tevens streeft het fonds ernaar om invulling te geven aan de richtlijnen die volgen uit de Shareholder Rights Directive (SRD II) of toe te lichten als dit niet volledig mogelijk is ('comply or explain').

Het pensioenfonds heeft het stembeleid waaronder de uitgangspunten opgenomen in bijlage IV: Stembeleid. Bij deze uitgangspunten – ook wel bekend als proxy voting principes - staan de MVB-ambitie, het principe langetermijnwaardcreatie, en de gekozen thema's als onderdeel van de ecologische en sociale uitgangspunten centraal. Dit wil zeggen dat het

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

pensioenfonds bij het stemmen bijvoorbeeld goede governance (verantwoording en transparantie, beloningsbeleid), milieu- en klimaat, eerlijke belastingbijdrage, arbeidsomstandigheden en mensenrechten belangrijk vindt.

Bij stembesluiten zijn nationale governance codes en wet- en regelgeving relevant, terwijl in het stembeleid ook wereldwijde 'best practices' ten aanzien van corporate governance terugkomen. Het pensioenfonds leent geen aandelen uit en leent geen aandelen in van anderen ('securities lending') met als doel om de stemrechten op deze aandelen uit te oefenen. Het stembeleid dekt daarmee de gehele aandelenportefeuille van het pensioenfonds.

Dialogo ('engagement')

Het pensioenfonds oefent als aandeelhouder en als obligatiehouder invloed uit door in gesprek te gaan met bedrijven. De deelnemers van het pensioenfonds hebben aangegeven dat het belangrijk is deze dialoog te voeren. Het pensioenfonds voert geen gesprekken met overheden. De gesprekken met bedrijven zijn gericht op het stimuleren van verantwoordelijk gedrag, duurzaamheidspraktijken en goede governance met de intentie om op de lange termijn financiële en/of maatschappelijke waarde te creëren en (duurzaamheids)risico's te verkleinen. Het pensioenfonds heeft het engagementbeleid opgenomen in bijlage V: Engagementbeleid.

Onze engagementdoelen zijn onderverdeeld in twee varianten:

1. *Engagement voor verandering;*
2. *Engagement voor beleidsbeïnvloeding en samenwerking.*

Doordat het pensioenfonds ook participeert in beleggingsfondsen kan niet altijd worden besloten om afscheid te nemen van een onderneming indien de dialoog geen resultaat levert. In dit geval wordt de dialoog gestart met de vermogensbeheerder van het beleggingsfonds. Het is overigens wel waarschijnlijk dat de onderneming bij (potentiële) negatieve impacts op basis van best-in-class beleid (ESG-rating) of de uitsluitingscriteria (VN Global Compact en OESO-richtlijnen) alsnog uit de portefeuille zal worden verwijderd. In het uiterste geval kan afscheid worden genomen van het betreffende fonds.

In het MVB-jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de engagementactiviteiten van het fonds.

C. Uitsluiting

Het pensioenfonds hanteert een raamwerk om te bepalen welke beleggingsmogelijkheden het wenst uit te sluiten van het beleggingsuniversum, naast de wettelijk verplichte uitsluitingen. In dit raamwerk maakt het pensioenfonds onderscheid tussen ondernemingen en landen.

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Beleggingsinstrumenten uitgegeven door ondernemingen worden uitgesloten op basis van de volgende uitgangspunten:

- De onderneming is betrokken bij een product of dienst waarvoor geldt dat:
 - Er zijn internationale verdragen / conventies die het gebruik van het product / dienst of de specifieke belegging verbieden of er naar streven om het significant te reduceren;
 - Het product / dienst is (a) per definitie schadelijk voor mensen en/of het milieu en (b) heeft een hoge negatieve impact op mensen en/of het milieu, wanneer het gebruikt wordt zoals het bedoeld is;
 - Het product is niet essentieel (geen schadelijk effect als het niet meer bestaat);
- Engagement met het bedrijf leidt niet tot een verandering naar een situatie met niet-schadelijke producten/diensten;
- Het bedrijf is direct betrokken bij de productie van het product / dienst of is significant indirect betrokken bij het product / dienst via de distributie en/of verkoop (detailhandel en toeleveranciers).
- Uitsluiting is belangrijk voor het realiseren van de maatschappelijke doelstellingen van het pensioenfonds (thema's).

NB. Uitsluiting impliceert een kleinere opportunity set. Dit heeft impact op het risicoprofiel.

Op grond van deze criteria heeft het pensioenfonds de ambitie om de volgende producten uit te sluiten:

1. Controversiële wapens: Op grond van wettelijke bepalingen mag het fonds niet beleggen in bedrijven die betrokken zijn bij de productie van clustermunities (uitzondering: bij (passieve) beleggingsfondsen geldt dat de exposure naar dit soort bedrijven niet groter mag zijn dan 5%). Pensioenfonds Van Lanschot vindt het echter belangrijk dat niet alleen de productie van clustermunities wordt uitgesloten maar ook de productie van andere controversiële wapens. Concreet heeft dit betrekking op de productie van landmijnen, nucleaire wapens, verarmde uraniumwapens, biologische/chemische wapens of gerelateerde componenten voor deze wapens. In praktische zin, en om interpretatieverschillen te voorkomen, volgt het pensioenfonds de uitsluitingenlijst van haar fiduciair op dit vlak. Bovendien streeft het pensioenfonds ernaar dat de uitsluitingen ook gelden voor haar beleggingen in (passieve) beleggingsfondsen.
2. Tabak: Het pensioenfonds sluit beleggingen in tabaksproducenten volledig uit en sluit daarnaast bedrijven volledig uit die betrokken (>5% inkomsten) zijn bij de verkoop aan/voor tabaksproducenten. Tabak levert op geen enkele manier een positieve bijdrage aan mens en maatschappij. Het is schadelijk voor de mens vanaf de eerste sigaret en kan gemist worden. Engagement heeft onvoldoende zin. Er zijn in verschillende landen wetten die de verkoop en marketing aan jongeren verbieden. Ook lopen er wereldwijd verschillende grote rechtszaken (class actions) tegen tabaksfabrikanten. De kosten voor gezondheidszorg als gevolg van tabaksinname zijn aantoonbaar hoog. Tabaksproducenten zijn controversieel vanuit verschillende perspectieven:
 - Roken en andere vormen van tabaksgebruik zijn schadelijk voor de gezondheid.
 - De verslavende werking van tabak.
 - De arbeidsomstandigheden op tabaksplantages: onder meer kinderarbeid en tabaksvergiftiging.
 - De wijze waarop tabaksproducenten hun producten vermarkten.Voor een nadere onderbouwing wordt verwezen naar www.tobaccofreeportfolios.org.

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

3. Kolen: Het pensioenfonds heeft de ambitie om beleggingen in instellingen die zich met delving van thermische steenkool bezighouden of energie produceren op basis van thermische kolen volledig uit te sluiten.

Bij een besluit tot uitsluiting van een onderneming kunnen bovendien onderstaande criteria van toepassing zijn die raken aan de kwaliteit van de bedrijfsvoering.

1. Uitgevende instellingen die zich schuldig maken aan ernstige schendingen op het gebied van mensenrechten of arbeidsomstandigheden zullen voor zover mogelijk worden uitgesloten. Criterium hierbij is wanneer het bedrijf een 'fail' status krijgt op UN Global Compact. De fiduciër houdt deze lijst bij.
2. Uitgevende instellingen waarbij het engagement proces van de fiduciër² onvoldoende resultaat heeft opgeleverd worden voor zover mogelijk uitgesloten. Uit praktische overwegingen volgt het pensioenfonds de uitsluitingslijst van haar fiduciër manager op dit vlak.

Uit praktische overwegingen accepteert het pensioenfonds een overschrijding van maximaal 0,5% (marktwaarde) van de gehele portefeuille.

Externe fondsen hebben hun eigen beleid. De fiduciër zoekt de fondsen uit die het beste aansluiten bij het beleid en actieve dialoog met de managers houden, maar dit biedt geen garantie voor succes. Bovendien maken veel indexfondsen gebruik van de wettelijke mogelijkheid toch tot 5% te beleggen in zaken die het fonds bij voorkeur zou willen uitsluiten. Dit raakt ook aan 1.

De fiduciër manager rapporteert welke fondsen voor hoeveel in welke uitgevende instellingen op de uitsluitingslijst beleggen. De (haalbaarheid van de) grens van 0,5% wordt actief gemonitord.

D. Positieve selectie

Het pensioenfonds kiest er voor om een best-in-class aanpak te hanteren. Met een best-in-class aanpak wordt nagestreefd om alleen te beleggen in ondernemingen die binnen hun sector goed scoren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dit gaat verder dan enkel het uitsluiten van ondernemingen dat gericht is op het voorkomen van schade ('do no harm'); best-in-class richt zich op de insluiting van goed presterende presteren ('do good'). Deze benadering geeft MVB een belangrijke plek in het beleggingsproces, waardoor de grootste duurzaamheidsrisico's afnemen. Het best-in-class beleid wordt vormgegeven door de selectie van ondernemingen op basis van 'ESG ratings' of equivalent.

Het pensioenfonds wenst verder een bijdrage te leveren aan de volgende zes SDG's: 3, 7, 8, 12, 13 en 16. De bijdrage kan worden gerealiseerd door meer te beleggen in bedrijven die een positieve bijdrage leveren en minder te beleggen in bedrijven die een negatieve bijdrage leveren aan deze SDG's. Dit instrument onderscheidt zich van best-in-class beleggen doordat er gericht accenten worden aangebracht naar de SDG's. Best-in-class richt zich meer op bedrijven die goed scoren op ESG-factoren in het algemeen.

² op grond van hun eigen fondsbeleggingen

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Dit instrument is erg afhankelijk van beschikbare data en de toepasbaarheid verschilt daardoor per beleggingscategorie. Niet alle SDG's lenen zich in gelijke mate voor het doen van beleggingen, bijvoorbeeld omdat sommige SDG's sterk samenhangen met taken die door overheden worden vervuld. Daardoor zijn de beleggingsmogelijkheden in bepaalde SDG's beter ontwikkeld dan in andere.

4. Governance en rapportage

Bij het MVB-beleid van het pensioenfonds zijn verschillende partijen betrokken. Ten eerste is dat het bestuur. Zij stelt het MVB-beleid vast en toetst periodiek of de uitvoering binnen de beleidskaders plaatsvindt. Daarnaast speelt de fiduciair manager de rol van adviseur en uitvoerder van het MVB-beleid. Ook acht het bestuur het van belang dat het verantwoordingsorgaan (VO) geraadpleegd wordt aangezien dit orgaan spreekt namens de deelnemers en het pensioenfonds graag rekening houdt met de wensen van deelnemers op dit vlak. Het VO wordt middels de kwartaalrapportage geïnformeerd over de screening van de beleggingen op ESG-factoren inclusief de uitvoering van het uitsluitingenbeleid. Daarnaast wordt jaarlijks het ESG-jaarverslag ter beschikking gesteld met daarin uitgebreide toelichting op het beleid en uitvoering over het afgelopen jaar.

De fiduciair manager rapporteert ieder kwartaal aan het bestuur over het gevoerde MVB-beleid. Hierbij wordt inzicht gegeven in de uitgevoerde activiteiten, de effectiviteit daarvan, alsmede de invloed op kosten, rendement en risico. Daarnaast wordt periodiek inzichtelijk gemaakt in hoeverre wordt voldaan aan de gedefinieerde uitsluitingscriteria en monitoringparameters zoals CO₂ en ESG-scores. Jaarlijks publiceert het pensioenfonds het MVB jaarverslag.

5. Evaluatie en bijsturen

Het pensioenfonds controleert of het MVB-beleid aansluit bij de MVB ambitie en de doelstelling en beoordeelt de resultaten die worden geboekt. Hiervoor is een aantal key performance indicatoren (KPI's) benoemd:

Deel van de portefeuille	Horizon 1-3 jaar	Horizon 3-5 jaar	Horizon 5-10 jaar
Liquide beleggingen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Volledig aan uitsluitingslijst voldoen 2. SDG-bijdrage beter dan de benchmark 3. Meten en verlagen CO₂-uitstoot (PAB) 	Voortzetten 3.	Voortzetten 3.
Illiquide beleggingen	N.v.t.	Meten van ESG-data t.b.v. 7.	<ol style="list-style-type: none"> 8. Implementatie van MVB-beleid gereed Meten en verlagen CO₂-uitstoot t.b.v. 9.

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Deel van de portefeuille	Horizon 1-3 jaar	Horizon 3-5 jaar	Horizon 5-10 jaar
Totale portefeuille	4. MVB-jaarverslag is een goede samenvatting van het MVB-beleid 5. 3x p.j. MVB in BC- en bestuursvergadering 6. 1x p.j. overleg met VO	7. Meten van ESG-data	9. Meten en verlagen CO ₂ -uitstoot (PAB)

Het pensioenfonds is zich bewust van de korte horizon tot de collectieve waardeoverdracht naar een andere pensioenuitvoerder en de mogelijkheden om bovengenoemde doelstellingen te realiseren. De doelstellingen reflecteren dan ook de visie van het pensioenfonds en de rol die het binnen de pensioensector wil pakken. De doelstellingen dienen dan ook als referentiekader op het gebied van MVB in de beoordeling van mogelijke uitvoerders.

Horizon 1-3 jaar:

1. Vanaf 2024 belegt het fonds alleen in fondsen of mandaten die volledig aan de uitsluitingenlijst voldoen voor de volgende liquide beleggingscategorieën: (1) aandelen ontwikkelde en (2) opkomende landen, (3) bedrijfsobligaties (4) liquiditeiten en (5) staatsobligaties ontwikkelde landen en (6) genoteerd onroerend goed. De resultaten van de screening worden per kwartaal gerapporteerd in de bestuursrapportage. De overige categorieën waar het pensioenfonds in belegt zijn niet-genoteerd vastgoed en Nederlandse hypotheek.
2. Het fonds wil een bijdrage leveren aan zes SDG's. Het pensioenfonds streeft naar een bijdrage beter dan de beleidsbenchmark van de categorie, waar dit meetbaar en betekenisvol is en beleggingsoplossingen beschikbaar zijn. Indien deze expliciete vergelijking niet mogelijk is streeft het pensioenfonds naar een absolute bijdrage die bij voorkeur meetbaar is.
3. Het fonds meet vanaf 31 december 2019 de CO₂-uitstoot in de beleggingscategorieën waar dit redelijkerwijs mogelijk is en verlaagt sinds 2022 de CO₂-uitstoot voor deze categorieën in lijn met de klimaatdoelstelling van het Klimaatakkoord (klimaatneutraal in 2050). Hiervoor wordt de CO₂-uitstoot van het fonds afgezet tegen de Paris Aligned Benchmark (PAB). Het pensioenfonds wenst tot 2050 het reductiepad van de PAB te blijven volgen.
4. Het MVB-jaarverslag dient een goed inzicht te geven in het gevoerde MVB-beleid en de realisatie daarvan in het verslagjaar.
5. Minimaal drie keer per jaar komt MVB terug in de BC-vergadering en bestuursvergadering. Daarin worden dan bijvoorbeeld voortgang op KPI's, keuzes bij de implementatie of nieuwe updates over MVB-mogelijkheden geagendeerd.
6. Het bestuur vindt het belangrijk het verantwoordingsorgaan te betrekken bij het MVB-beleid en de uitvoering. Minimaal jaarlijks wordt de mening van het verantwoordingsorgaan gevraagd inzake het MVB-beleid en of het gevoerde beleid naar hun mening in lijn ligt met de wensen van deelnemers. Mocht het verantwoordingsorgaan van mening zijn dat dit niet het geval is, dan geeft dit aanleiding voor dialoog met hen of deelnemers direct te consulteren.

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Horizon 3-5 jaar:

7. Binnen de illiquide beleggingscategorieën (niet-genoteerd vastgoed en hypotheek) is het verkrijgen van ESG-data in ontwikkeling. Het fonds is bezig dit inzicht per categorie te vergroten en wenst vanaf 2026 dit inzicht beschikbaar te hebben voor de volledige portefeuille (meten).

Horizon 5-10 jaar:

8. Op basis van het inzicht in ESG-data van illiquide beleggingen (niet-genoteerd vastgoed en hypotheek) wordt gestart met de implementatie van de MVB-ambitie in de illiquide beleggingscategorieën. Gegeven het illiquide karakter is voor een efficiënte uitvoering meer tijd nodig dan voor liquide beleggingscategorieën. Het fonds streeft stapsgewijs naar een volledige implementatie in 2028.
9. In lijn met KPI 3 en 7 wenst het fonds in 2028 de CO₂-uitstoot van de volledige beleggingsportefeuille te kunnen meten en te verlagen in lijn met de klimaatdoelstelling tenzij dit door een gebrek aan implementatiemogelijkheden niet mogelijk is. Deze KPI blijft van toepassing over de volledige horizon van het Klimaatakkoord.

6. Communicatie over MVB

Een belangrijk onderdeel van maatschappelijk verantwoord beleggen is het verantwoording afleggen over de uitvoering van het MVB-beleid. Het bestuur vindt een hoge mate van transparantie belangrijk en ziet de manier waarop het over MVB met haar stakeholders communiceert als onderdeel van het MVB-beleid. Regelgeving bepaalt dat de communicatie over MVB voor alle belanghebbenden beschikbaar dient te zijn.

Een verkorte versie van het MVB-beleid wordt opgenomen in:

- De ABTN;
- De Verklaring inzake Beleggingsbeginselen;
- Het beleggingsplan;
- De website.

In dit hoofdstuk wordt weergegeven welke kaders een rol spelen en aangegeven op welke wijze gecommuniceerd wordt. In zijn totaliteit informeert het pensioenfonds haar belanghebbenden aan de hand van Intranet en de publicaties op de eigen website. In het geval van de website worden de relevante beleidskaders gepubliceerd en documenten waarin verantwoording wordt afgelegd, zoals bijvoorbeeld het jaarverslag en het MVB-jaarverslag. Daarbij geeft het pensioenfonds de deelnemer de gelegenheid te reageren. Eventuele suggesties worden periodiek in het bestuur besproken.

Wetgeving

IORP II en SFDR vereisen dat het pensioenfonds met haar deelnemers communiceert over de wijze waarop in het beleggingsbeleid rekening gehouden wordt met ESG-factoren. Het MVB-beleid en het jaarverslag met daarin een toelichting op het MVB-beleid publiceert het pensioenfonds op haar website en zijn daarmee voor iedereen toegankelijk. De publicatie wordt bijgewerkt indien het bestuur een nieuw beleid vaststelt. Over de uitvoering van het beleid communiceert het pensioenfonds met de deelnemers via de website en (digitale) nieuwsbrieven.

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

De SRD II richtlijn vereist verantwoording over de uitvoering van het betrokkenheidsbeleid. In dit beleid is vastgelegd hoe het pensioenfonds aan de hand van stemgedrag op aandelen en het aangaan van de dialoog met ondernemingen op een maatschappelijke verantwoorde manier invloed als belegger uitoefent. De SRD II richtlijn vereist verder openbaarmaking van elementen uit de overeenkomst met de vermogensbeheerder. Voorbeelden van elementen zijn de afspraken met de vermogensbeheerder en de methode en tijdshorizon waarop de vermogensbeheerders worden geëvalueerd. Dit inzicht wordt jaarlijks verschaft in het MVB-jaarverslag.

Thema Klimaat en Tabak

Vanwege het onderschrijven van het Klimaatakkoord en het belang van thema Klimaat voor de deelnemer is in het MVB-beleid expliciet aandacht voor de klimaatdoelstellingen, de CO₂-voetafdruk en gerelateerde risico's van de beleggingen en welke rol klimaat heeft binnen het beleggingsproces. Voor het thema Tabak is er met name aandacht op het gebied van uitsluitingen.

Het fonds biedt inzicht in de ontwikkelingen op het gebied van klimaat in het MVB-jaarverslag waarbij de CO₂ voetafdruk van de huidige beleggingen inzichtelijk gemaakt wordt en een toelichting wordt gegeven in relatie tot de klimaat(reductie)doelstellingen. Verder wordt in het MVB-jaarverslag inzicht gegeven in CO₂ intensieve sectoren, zoals kolenmijnen, en gerapporteerd over (collectieve) engagement initiatieven. Op het gebied van tabak wordt in het MVB-jaarverslag inzicht geboden in de screening van de beleggingsportefeuille. Dit raakt tevens de volgende sectie.

Uitsluitingen

Het is mogelijk dat beleggingsfondsen beleggingen bevatten die het pensioenfonds eigenlijk wenst uit te sluiten. In het MVB-jaarverslag wordt inzicht gegeven waar dit ondanks de uitsluitingsambitie van toepassing is door per uitsluitingscriterium aan te geven of en welke bedrijven in de portefeuille zitten en welke actie hieraan wordt verbonden.

Stemgedrag

Het pensioenfonds publiceert het stembeleid op haar website en legt over de uitvoering (het stemgedrag) verantwoording af door jaarlijks in het MVB-jaarverslag de stemresultaten te publiceren van de aandelenfondsen en/of door een verwijzing op te nemen naar de website van de vermogensbeheerder.

Bij de publicatie van de stemresultaten wordt per beleggingsfonds vermeld op hoeveel agendapunten het fonds gestemd heeft, waarbij inzichtelijk is of de stem voor of tegen het management was. Indien het fonds geen stem uitgebracht heeft is de ambitie te onderbouwen waarom niet. Het pensioenfonds heeft de ambitie om een toelichting te geven op de belangrijkste stemmingen conform SRD II.

Dialoog

Inzicht in de uitvoering van het aangaan van de dialoog biedt het fonds in het MVB-jaarverslag. Aan de hand van een casus gerelateerd aan een van de thema's wordt inzicht verstrekt hoe het pensioenfonds - of de fiduciair manager in opdracht van - (potentiële) negatieve impact heeft geïdentificeerd, de dialoog is aangegaan, wat hier de uitkomsten van waren en hoe het pensioenfonds verder toeziet op het nakomen van afspraken met de desbetreffende ondernemingen.

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

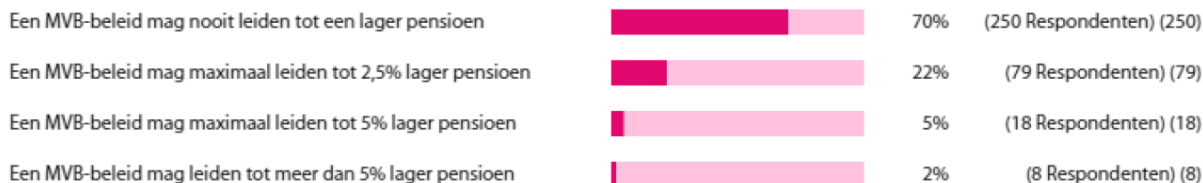
Bijlage I: Resultaten MVB-deelnemersonderzoek 2023

Onderstaand zijn de uitslagen van het MVB deelnemersonderzoek oktober 2023 weergegeven:

2 Welk maatschappelijk verantwoord onderwerp vindt u het belangrijkste?

3 Een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid (MVB-beleid) hoeft niet voor een lager rendement te zorgen, maar hoeveel pensioen zou u bereid zijn om in te leveren om maatschappelijk verantwoord te beleggen?

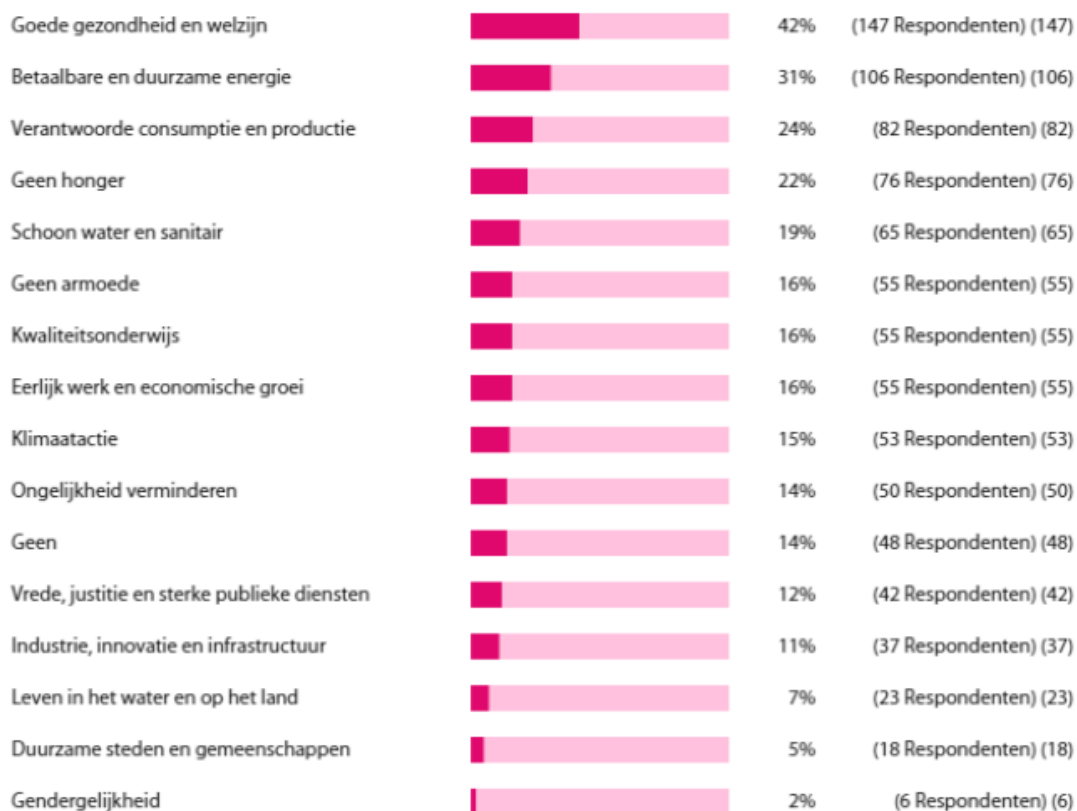

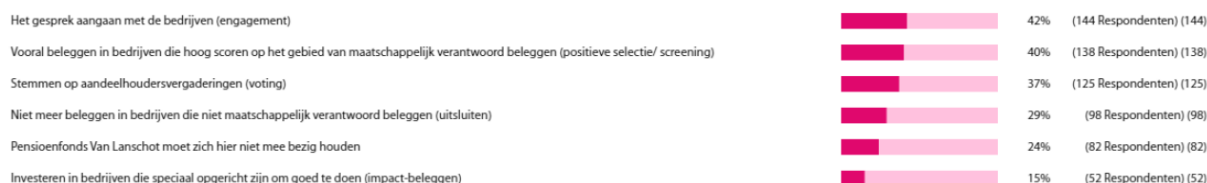
MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

4 Onderstaand treft u een lijst aan met duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties. Als u zou mogen kiezen, aan welke drie doelen zou Pensioenfonds Van Lanschot extra aandacht moeten geven binnen de beleggingen?

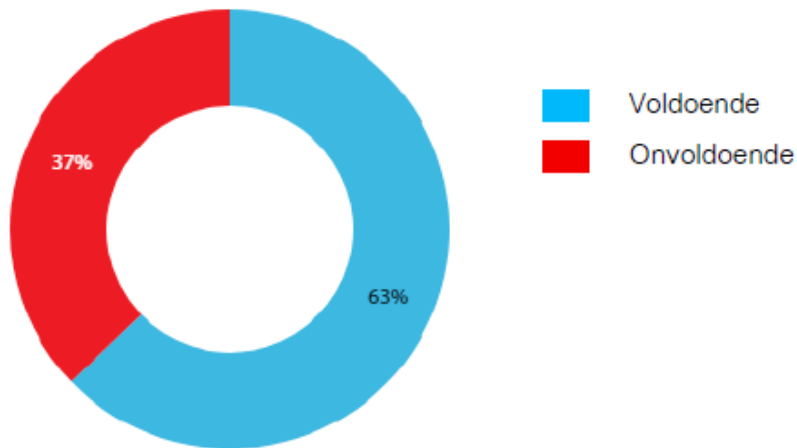
5 Hoe zou Pensioenfonds Van Lanschot zijn invloed moeten uitoefenen om de bedrijven waarin we beleggen meer maatschappelijk verantwoord te laten ondernemen? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

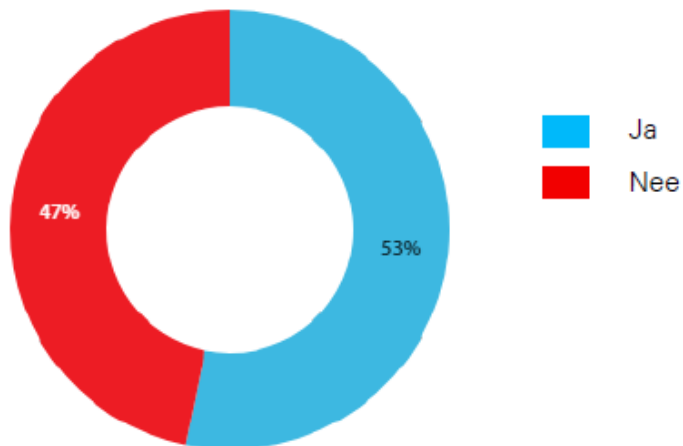

MVB-beleid Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

6 Wordt u voldoende geïnformeerd over het MVB-beleid van het Pensioenfonds?

7 Wilt u dat het Pensioenfonds meer aandacht besteed aan MVB?

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Bijlage II: Maatschappelijke context

De maatschappelijke trend in maatschappelijk verantwoord beleggen en ondernemen blijft niet bij een discussie alleen. Pensioenfondsen hebben ook te maken met het toenemende aantal regels en richtlijnen dat zich richt op het MVB-beleid:

Wet- en regelgeving

Pensioenwet

Het pensioenfonds beschrijft jaarlijks in lijn met de Pensioenwet de manier waarop het rekening houdt met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen. Daarbij wordt ook een toelichting gegeven op de overwegingen.

Besluit marktmisbruik Wft (artikel 21a) en Regeling Toezicht Sanctiewetgeving 1977

Het pensioenfonds mag uit hoofde van het Besluit marktmisbruik Wft (artikel 21a) niet beleggen in ondernemingen die zich bezighouden met de productie, verkoop of distributie van clustermunten. Bij gebruik van indexfondsen en extern beheerde beleggingsinstellingen geldt een wettelijk verbod indien 5% wordt overschreden. Het pensioenfonds heeft deze instrumenten opgenomen in de uitsluitingslijst en voert actief beleid op de naleving. Daarnaast moet het pensioenfonds voldoen aan de regels van de Regeling Toezicht Sanctiewetgeving 1977 om terrorismefinanciering tegen te gaan.

IORP II, SRD II en Corporate Governance Code Pensioenfondsen

IORP II verplicht dat het pensioenfonds een eigen risico beoordeling (ERB) uitvoert. Dit is een integrale analyse en beoordeling van de risico's waaraan het pensioenfonds nu wordt blootgesteld of in de toekomst kan worden blootgesteld; en van de effectiviteit van het risicobeheer en de beheersmaatregelen. Het pensioenfonds weegt in lijn met IORP II klimaatrisico's mee in het beleggingsbeleid. Daarnaast communiceert het fonds over MVB naar zijn deelnemers met het MVB-jaarverslag en brengt het bestaande en opkomende maatschappelijke risico's in kaart.

De SRD II-richtlijn (shareholder rights directive) en Corporate Governance Code Pensioenfondsen vereisen een betrokkenheidsbeleid (stemmen en dialoog) en verantwoording over de uitvoering hiervan inclusief een online publicatie van het stemverslag op kwartaalbasis. Code Pensioenfondsen is onderdeel van dit document. In dit beleid is vastgelegd hoe het pensioenfonds aan de hand van stemgedrag op aandelen en het aangaan van de dialoog met ondernemingen op een maatschappelijke verantwoorde manier invloed als belegger uitoefent. De SRD II richtlijn vereist verder openbaarmaking van elementen uit de overeenkomst met de vermogensbeheerder. Voorbeelden van elementen zijn de afspraken met de vermogensbeheerder en de methode en tijdshorizon waarop de vermogensbeheerders worden geëvalueerd. Dit inzicht wordt jaarlijks verschaft in het MVB-jaarverslag..

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), Taxonomie & European Green Bond Standard

SFDR verplicht het pensioenfonds informatie te verschaffen over het duurzaamheidsbeleid en transparant te zijn over de uitvoering met als doel de transparantie over duurzaamheid te vergroten. Het pensioenfonds ziet de pensioenregeling als Artikel 8: 'een product dat ESG promoot' en rapporteert over de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren (zogenaamde Principle Adverse Impact indicatoren, PAI's) ondanks dat dit niet verplicht is.

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

De keuze voor wel of geen ecologische en sociale doelstellingen en inzicht in de resultaten publiceert het pensioenfonds conform standaardtemplates van de wetgever: de precontractuele informatie (Annex II) en periodieke rapportage (Annex I en IV).

SFDR (en IORP II) vereisen dat het pensioenfonds aan haar deelnemers (en toekomstige deelnemers) communiceert over de wijze waarop het beleggingsbeleid rekening houdt met ESG-factoren en duurzaamheidsrisico's. Het MVB-beleid, het jaarverslag met daarin een toelichting op het MVB-beleid en de precontractuele informatie specifiek voor toekomstige deelnemers (SFDR) publiceert het fonds op haar website en is publiek toegankelijk. De publicatie wordt bijgewerkt als het bestuur een nieuw beleid vaststelt of wetgeving dit vereist. Over de uitvoering van beleid wordt met de (toekomstige) deelnemers van het fonds gecommuniceerd middels de website en (digitale) nieuws- en welkomstbrieven.

Daarnaast hebben de European Securities and Markets Authority (ESMA) en de European Banking Authority (EBA), in samenwerking met andere belanghebbenden, de European Green Bond Standard opgesteld. Deze standaard is een set van richtlijnen en criteria die zijn ontwikkeld om de transparantie en betrouwbaarheid van groene obligaties in Europa te bevorderen. Enkele van de belangrijkste criteria van de European Green Bond Standard zijn onder andere: transparantie in de rapportage over de gebruikte gelden, de impact van de gefinancierde projecten op het milieu, en de onafhankelijke verificatie van de groene claims. Deze criteria zijn bedoeld om investeerders en andere belanghebbenden in staat te stellen de milieueffecten van groene obligaties beter te beoordelen.

Standaarden en initiatieven

Naast bovenstaande landelijke regels en richtlijnen zijn er nog tal van internationale standaarden op het gebied van verantwoord ondernemen en verantwoord beleggen, gericht op institutionele beleggers:

OESO-richtlijnen en de VN Guiding Principles on Business and Human Rights

Het pensioenfonds onderschrijft de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de VN Guiding Principles on Business and Human Rights. Daarbij gebruikt het pensioenfonds het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers als leidraad. Het pensioenfonds verwacht eveneens van onze fiduciaire vermogensbeheerder, ESG-dienstverleners en/of vermogensbeheerders, en van ondernemingen waarin wij beleggen dat zij conform deze internationale standaarden handelen en dit publiekelijk kenbaar maken.

Klimaatakkoord

Het klimaatakkoord is gesloten om maatregelen te treffen om de opwarming van de aarde tot 2°C te beperken, en liefst 1.5°C niet te overschrijden. Het pensioenfonds onderschrijft de doelstellingen zoals uiteengezet in het klimaatakkoord om de uitstoot van de schadelijke broeikasgassen wereldwijd terug te dringen.

VN Principles of Responsible Investment (UNPRI) en Sustainable Development Goals (SDG's)

Het pensioenfonds conformeert zich aan diverse internationale standaarden op het gebied van verantwoord ondernemen en verantwoord beleggen. Het pensioenfonds vindt het belangrijk dat zijn vermogensbeheerders handelen in lijn met de Verenigde Naties Principles of Responsible Investment van de Verenigde Naties (UNPRI) en dat de beleggingen de

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Global Compact van de Verenigde Naties en andere internationale verdragen op het gebied van mensenrechten of klimaat niet schenden.

Daarnaast gebruikt het pensioenfonds de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (Sustainable Development Goals - SDG's) om gericht doelstellingen te formuleren voor de manier waarop het pensioenfonds een positieve bijdrage wenst te leveren aan de maatschappij. Deze SDG's reflecteren een ontwikkelingsagenda van 17 doelen (thema's) die de wereld in 2030 tot een betere plek moeten maken. Deze doelen gaan over o.a. armoedebestrijding, toegang tot gezondheidszorg, onderwijs, duurzame energie en klimaatverandering.

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Bijlage III: Toelichting implementatie OESO richtlijn

Het fonds onderschrijft de Guiding Principles van de Verenigde Naties (UNGP's) en de OESO Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (OESO-richtlijnen). Deze standaarden zijn geïntegreerd in het MVB-beleid van het pensioenfonds, o.a. in het betrokkenheidsbeleid en de risicobeheercyclus van duurzaamheidsrisico.

De OESO-richtlijnen zijn aanbevelingen van overheden voor multinationale ondernemingen. De OESO-richtlijnen vormen vrijwillige beginselen en standaarden voor verantwoord ondernemen conform de wetgeving. Op basis van deze OESO-richtlijnen dienen ondernemingen over due diligence-processen te beschikken om de actuele en potentiële negatieve impact van hun handelen op kernwaarden zoals arbeids- en mensenrechten, milieu en anti-corruptie te kunnen identificeren, voorkomen dan wel verminderen. Multinationale ondernemingen dienen ook over rapportagesystemen te beschikken om de resultaten te kunnen volgen en toelichten. Als uit de due diligence blijkt dat de onderneming zelf de negatieve impact veroorzaakt of hieraan bijdraagt, dan dient de onderneming de negatieve impact niet alleen te verminderen en te beëindigen, maar ook ervoor te zorgen dat er verhaalmogelijkheden worden geboden of herstelmaatregelen worden getroffen ('herstel en verhaal'). Als de negatieve impact direct gerelateerd is aan de activiteiten, producten of diensten van een zakelijke relatie van de onderneming, dan dient de onderneming haar invloed aan te wenden om partijen die de impact veroorzaken of hieraan bijdragen te bewegen om de negatieve impact te voorkomen, verminderen en beëindigen en verhaalmogelijkheden te bieden.

[De VN-Guiding Principles inzake bedrijven en mensenrechten van de VN](#) (Guiding Principles of UNGP's) vormen het voornaamste beleidsinstrument voor bedrijven. Aan de hand van principes kunnen zij het 'Protect, Respect and Remedy'-raamwerk van de Verenigde Naties op het gebied van mensenrechten en (multinationale) ondernemingen implementeren. De Guiding Principles steunen op drie pijlers:

1. de plicht van overheden om de mensenrechten te verdedigen;
2. de verantwoordelijkheid van ondernemingen om de mensenrechten te respecteren; en
3. toegang tot verhaalmogelijkheden of herstelmaatregelen voor slachtoffers van bedrijfsgerelateerde mensenrechtenschendingen.

Deze pijlers geven weer hoe overheden en ondernemingen het raamwerk dienen toe te passen.

De Guiding Principles maken duidelijk dat de verantwoordelijkheden van ondernemingen (of beleggers) voortvloeien uit hoe zij bij negatieve impact op de mensenrechten betrokken zijn. Bepalend voor hun betrokkenheid is of ondernemingen / beleggers de negatieve impact veroorzaken, hieraan bijdragen of hieraan gelieerd zijn of zouden kunnen worden.

[De OESO-richtlijnen voor de financiële sector](#) (Responsible Business Conduct, RBC) bieden een leidraad voor hoe institutionele beleggers de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen kunnen toepassen. Ze geven aan wat de voornaamste overwegingen voor institutionele beleggers zijn tijdens het due diligence-proces dat hen helpt om maatschappelijke en milieurisico's te signaleren en hierop te reageren.

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Bijlage IV: Stembeleid

Achtergrond en governance

Een van de instrumenten die het pensioenfonds gebruikt om het MVB-beleid te implementeren is het uitoefenen van stemrecht. Stemrecht verwijst naar het recht van aandeelhouders om deel te nemen aan de besluitvorming van een bedrijf. Dit is een belangrijk onderdeel van een goed functionerende governancestructuur voor bedrijven. Dit beleid is van toepassing op de beleggingscategorie aandelen (ontwikkeld, opkomend en beursgenoteerd vastgoed).

Beleid – doelstelling, uitgangspunten en aanpak

Het pensioenfonds wil zijn MVB-opvattingen overbrengen op de bedrijven waarin het fonds belegt. Ook streeft het pensioenfonds ernaar om haar invloed aan te wenden om eventuele negatieve impact van haar investeringen op de maatschappij, het milieu en governance te voorkomen, te beperken dan wel te herstellen. Tevens geeft het pensioenfonds invulling aan de richtlijnen die volgen uit de Shareholder Rights Directive II (SRD II), en geeft het pensioenfonds een toelichting als dit op onderdelen niet mogelijk is ('comply or explain').

Bij de uitgangspunten van het stembeleid – ook wel bekend als proxy voting principles – staan de MVB-ambitie, het principe langetermijnwaardcreatie, en de gekozen thema's als onderdeel van de ecologische en sociale uitgangspunten centraal. Het merendeel van het stemgedrag is gerelateerd aan goede governance (verantwoording en transparantie, beloningsbeleid) maar ook onderwerpen zoals milieu- en klimaat, eerlijke belastingbijdrage, arbeidsomstandigheden en mensenrechten zijn belangrijk.

Het fonds heeft de vermogensbeheerders en de fiduciair vermogensbeheerder gedelegeerd om indien wenselijk agendapunten voor aandeelhoudersvergaderingen ('shareholder proposals') aan te dragen, of voor de dialoog met andere stakeholders van bedrijven. Ook in het kader van class actions zijn deze partijen gedelegeerd om hier vervolg op te geven. Al deze partijen hebben tevens een beleid om belangenconflicten te beheersen

Bij het nemen van stembesluiten zijn nationale governance codes en wet- en regelgeving relevant, terwijl in het stembeleid ook wereldwijde 'best practices' ten aanzien van corporate governance terugkomen. Het pensioenfonds leent geen aandelen uit en leent geen aandelen in van anderen ('securities lending') met als doel om de stemrechten op deze aandelen uit te oefenen. Het stembeleid dekt daarmee de gehele aandelenportefeuille van het pensioenfonds.

Governance uitgangspunten en langetermijnwaardcreatie

Het pensioenfonds neemt de volgende zaken in acht om te kunnen beoordelen of beursgenoteerde bedrijven in positieve zin voldoen aan criteria ten aanzien van corporate governance, beloning van bestuurders en bedrijfsstructuur:

- Onafhankelijkheid van de accountant en geloofwaardigheid van de accountantsverklaring.

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

- Integriteit, onafhankelijkheid, responsiviteit en diversiteit van het bestuur en haar commissies. Bestuursleden dienen te beschikken over de juiste vaardigheden en expertise, alsmede over voldoende beschikbare tijd om hun taken te kunnen uitvoeren.
- Bestuursbeslissingen dienen geleid te worden door een bedrijfscultuur welke duurzaamheid en langetermijnwaardecreatie ondersteunt, en bedrijven dienen hierover verantwoording af te leggen richting aandeelhouders. Dit vertaalt zich in een beloningsbeleid dat past bij deze bedrijfscultuur en transparantie en rapportage over hoe het human capital management hierop aansluit.
- Preventie van overmatige cumulatie van macht (gecombineerde CEO / voorzitterposities)
- Vergoeding aan bestuursleden dient het juiste talent aan te trekken, te behouden en te motiveren. Excessieve vergoedingen dienen zoveel mogelijk beperkt te worden: vergoedingen dienen niet significant af te wijken van industrie- en marktgemiddelden in termen van structuur en niveau. Arbeidsvoorwaarden dienen begrijpelijk en transparant te zijn voor aandeelhouders. Vaste en variabele beloningen moeten in balans zijn. Prestatie-gerelateerde elementen moeten op eenvoudige wijze te kwantificeren zijn. Dit betekent dat ze meetbaar zijn, tijdsgebonden, vooraf vastgelegd en dat ze een directe relatie moeten hebben met de bedrijfsstrategie en operationele resultaten. Bedrijven dienen zoveel mogelijk transparantie te verstrekken over de methodes en onderbouwing die ten grondslag ligt aan (voorgestelde of toegepaste) vergoedingen, en hoe deze zich verhouden tot het salaris van de gemiddelde medewerker.
- Bedrijven waarin geïnvesteerd wordt moeten een passende kapitaalstructuur hebben en beslissingen ten aanzien van kapitaalallocatie moeten formeel beschreven worden in de jaarverslagen. In het geval van een voorgestelde uitgifte van aandelen onderzoeken we de gegrondheid van het voorstel. Voor financieringsactiviteiten die mogelijk grote invloed hebben op de waarde van de onderneming moet de uiteindelijke keuze bij de aandeelhouders liggen.
- Aandeelhouders moeten het recht hebben om te stemmen op belangrijke beslissingen, waaronder benoeming en ontslag van bestuurders, wijzigingen in bestuursdocumentatie zoals statuten, aandeleninkoop, uitgifte van aandelen, plannen voor aandeelhoudersrechten ('poison pills'), voorstellen die stemrechten wijzigingen en materiële transacties.

Ecologische en sociale uitgangspunten

Het pensioenfonds neemt de volgende zaken in acht om te kunnen beoordelen of beursgenoteerde bedrijven in positieve zin voldoen aan criteria ten aanzien van ecologische en sociale kwesties:

- Aansluiting bij internationale ESG-richtlijnen en standaarden (waaronder ook de OECD-richtlijnen voor multinationale ondernemingen).
- Vergroten op de lange termijn waarde voor aandeelhouders en belanghebbenden en brengen tegelijkertijd de belangen van de onderneming en de maatschappij op een lijn.
- Aansluiting bij erkende mondiale bestuursorganen die duurzame handelspraktijken bevorderen en pleiten voor milieubeheer, eerlijke arbeidsomstandigheden, non-

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

discriminatie en de bescherming van mensenrechten worden ook ondersteund. Hiertoe behoren internationaal erkende duurzaamheid gerelateerde initiatieven waaronder de Verenigde Naties Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI), de door Verenigde Naties gesteunde Principles for Responsible Investment (PRI), Verenigde Naties Global Compact, Global Reporting Initiative (GRI), International Labour Organization Conventions (ILO) en andere. Elk van deze bestuursorganen streeft ernaar om rapportage- en andere activiteiten te bevorderen die aansluiten bij positieve ESG-acties, waardoor financiële risico's en reputatierisico's worden beperkt.

- Aansluiting bij de ambities die zijn vastgelegd in de Overeenkomst van Parijs om de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder de 2 graden.
- Voorstellen die bedrijven stimuleren om informatie te verstrekken over de financiële, fysieke of regelgevingsrisico's gerelateerd aan klimaatverandering. Daarbij wordt ook gekeken naar hoe ondernemingen deze risico's identificeren, meten en managen, waaronder klimaatrisico-metingen en programma's zoals GHG-emissiereductie.
- Voorstellen waarin wordt opgeroepen tot transparantie inzake werkplekpraktijken en diversiteit, belastingen, leveringsketens en algemene maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Implementatie

Het pensioenfonds brengt binnen de aandelenfondsen haar stemrecht uit volgens het stembeleid van haar vermogensbeheerders. Het stembeleid van de vermogensbeheerders is door het pensioenfonds beoordeeld als onderdeel van het managerselectie- en monitoringproces. Hun stemprofiel sluit goed aan bij de bovenstaande uitgangspunten. Het pensioenfonds heeft als voorwaarde bij aanstelling dat vermogensbeheerders helpen om te voldoen aan relevante wet- en regelgeving, waaronder de openbaarheid van de uitgebrachte stemmen en gebruik van een stemadviseur.

Monitoring en verantwoording naar deelnemers

In het MVB-jaarverslag van het fonds wordt verantwoording afgelegd over de wijze waarop is gestemd door het fonds. Ook geeft het pensioenfonds (conform SRD II) een toelichting op de belangrijkste stemmingen.

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Bijlage V: Engagementbeleid

Achtergrond en governance

Het fonds is bewust van de invloed die het zowel als aandeelhouders als obligatiehouder kan uitoefenen en ziet het als haar maatschappelijke verantwoordelijkheid om hier bewust invulling aan te geven. Een van de invullingen is het uitoefenen van engagement.

Engagement verwijst naar actieve betrokkenheid van beleggers bij de bedrijven waarin ze investeren. Het omvat het aangaan van een dialoog, het stellen van vragen, het delen van standpunten en het uitoefenen van invloed op bedrijven, waar (potentiële) negatieve impacts zijn geïdentificeerd, om positieve veranderingen te bevorderen.

Dit beleid is van toepassing op alle categorieën in de beleggingsportefeuille en geeft inzicht in de focus die het pensioenfonds aanbrengt, de standpunten binnen deze aandachtsgebieden, de uitvoering van engagement en de monitoring en communicatie richting de pensioendeelnemer.

Bij voorkeur werkt het pensioenfonds samen met andere gelijkgestemde pensioenfonds en aandeelhouders. Dit vergroot de stem van onze deelnemers en hierdoor kunnen de engagementactiviteiten op een kostenefficiënt worden uitgevoerd. Een dergelijk samenwerkingsverband was tot en met 2022 onderdeel van het IMVB-convenant, ondertekent door ons en meer dan 80 andere pensioenfonds, met als doel het bevorderen van internationaal maatschappelijk verantwoord beleggen. Deze samenwerking is sindsdien ondergebracht binnen de themagroepen van het Platform Maatschappelijke Dialoog Pensioenfonds.

Beleid – doelstelling, uitgangspunten en aanpak

Engagement is gericht op het stimuleren van verantwoordelijk gedrag, duurzaamheidspraktijken en goede governance van bedrijven met de intentie om op de lange termijn financiële en/of maatschappelijke waarde te creëren en het verminderen van (duurzaamheids)risico's. Engagement is een van de instrumenten om de doelstellingen te realiseren (o.a. een bijdrage leveren op algemene ESG-verdragen en/of onderwerpen die belangrijk zijn voor onze deelnemers) en wordt toegepast in de gehele beleggingsportefeuille, zowel in liquide categorieën zoals aandelen, inclusief genoteerd vastgoed, en bedrijfsobligaties als illiquide categorieën zoals niet-genoteerd vastgoed. Bij illiquide categorieën is de engagement meer gericht op de vermogensbeheerder ter verbetering van de duurzaamheid van de beleggingen onder hun beheer.

Om de impact en slagingskans van onze engagement inspanningen te verbeteren, streven we ernaar om de voortgang te meten en te monitoren door duidelijke doelen, mijlpalen en tijdslijnen op te stellen. Onze engagementdoelen zijn onderverdeeld in twee varianten:

- Engagement voor verandering: streeft naar verandering binnen een bedrijf te realiseren door het opstellen van specifieke doelen en tijdslijnen. De verandering kan betrekking hebben op het beëindigen van negatieve impact, het bieden van herstel en/of verhaal aan benadeelden en het nemen van maatregelen om toekomstige incidenten te voorkomen in combinatie met het vergroten van de transparantie.

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

- Engagement voor beleidsbeïnvloeding en samenwerking: heeft als doel het algehele landschap van (financiële) markten en het algemene niveau van duurzaamheidsprestaties in bepaalde sectoren, markten en geografische gebieden te verbeteren.

Om de voortgang van de engagements te meten worden mijlpalen gebruikt. Elke mijlpaal vertegenwoordigt een prestatie en een stap richting het bereiken van een Specifiek, Meetbaar, Haalbaar, Realistisch en Tijdgebonden (SMART) doel. De vier mijlpalen die worden gehanteerd zijn:

- Onze bezorgdheid uiten bij het bedrijf: De kwestie wordt geïdentificeerd en onder de aandacht gebracht bij het managementteam van een bedrijf;
- Bedrijf erkent de kwestie: Het management erkent het belang van de aangekaarte kwestie voor het bedrijf en committeert zich aan het oplossen van de kwestie;
- Bedrijf onderneemt actie met betrekking tot de kwestie: Het bedrijf heeft een beleid opgesteld om de specifieke kwestie op te lossen;
- Bedrijf implementeert een beleid (afsluiting van de engagement): Het bedrijf kan duidelijk bewijs leveren dat het beleid volledig geïmplementeerd is en dat er duidelijke verantwoordelijkheid is vanuit de top om voortdurende implementatie te waarborgen.

Het pensioenfonds streeft ernaar om bij iedere engagement ten minste één mijlpaal in elke zes maanden te bereiken. Als een bedrijf niet bereid is om verder te gaan met de engagement of de totale engagement afhankelijk van de aard langer duurt dan drie tot vijf jaar, kan worden besloten om op de aandeelhoudersvergadering te stemmen tegen het management of voor aandeelhoudersresoluties. In specifieke gevallen, waar het maatschappelijke of financiële risico te groot is, kan worden besloten om afscheid te nemen van de belegging (uitsluiting). Doordat het pensioenfonds reeds uitsluitingen op onder andere de VN Global Compact Fail toepast en belegt conform een best-in-class beleid, is het mogelijk dat de positie al wordt afgebouwd voordat de dialoog is afgerond.

Implementatie

De engagementactiviteiten van het pensioenfonds zijn uitbesteed aan de fiduciair vermogensbeheerder en externe vermogensbeheerders. Zij voeren primair de dialoog met ondernemingen. Het pensioenfonds voert geen dialoog met overheden. De impact is naar verwachting zeer klein en is daarmee geen effectieve inzet van de engagementcapaciteit. De uitvoering van engagement kent drie vormen:

Via fiduciair vermogensbeheerder met bedrijven: individueel en collectief

Een van de vormen is dat de fiduciair vermogensbeheerder in gesprek gaat met bedrijven over de onderwerpen die van belang zijn voor onze deelnemers. Uitvoering door de fiduciair manager stelt het pensioenfonds in staat om invloed uit te oefenen op de engagement onderwerpen en nauwkeurig de voortgang en resultaten van de engagement te volgen. De fiduciair vermogensbeheer vertegenwoordigt het pensioenfonds in collectieve engagements.

Via fiduciair vermogensbeheerder met externe vermogensbeheerders

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Daarnaast voert het pensioenfonds via de fiduciair vermogensbeheerder gesprekken met de externe vermogensbeheerders (inclusief beheerders van passieve beleggingsfondsoptlossingen). In deze vorm van engagement ligt de focus op ESG-integratie. In dit geval wordt gestreefd naar aansluiting van het MVB-beleid van de vermogensbeheerder bij het beleid van het pensioenfonds (inclusief engagementbeleid) en de implementatie (waaronder rapportering) door de beheerder. Het is mogelijk dat het engagementbeleid van een externe beheerder afwijkt van het pensioenfonds. De beoordeling van de aansluiting is onderdeel van de managerselectie en -evaluatie. Het pensioenfonds heeft beperkte invloed omdat deze beleggingsoplossingen ook andere participanten kennen en de beheerders ook aandacht hebben voor hun belangen.

Via externe vermogensbeheerders van beleggingsfondsen met bedrijven
De externe vermogensbeheerders voeren net als de fiduciair vermogensbeheerder gesprekken met bedrijven.

Monitoring en verantwoording naar deelnemers

In het MVB-jaarverslag wordt jaarlijks verantwoording afgelegd aan de deelnemers over de engagementactiviteiten met bedrijven en externe vermogensbeheerders. Er wordt inzicht gegeven in de lijst van bedrijven, de voortgang, aan welk duurzaamheidsthema de engagement is gerelateerd en om wat voor type belegging het gaat. Voor een aantal bedrijven wordt specifiek de casus en ondernomen stappen toegelicht.

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Bijlage VI: Klimaatbeleid

Deze bijlage beschrijft hoe het pensioenfonds omgaat met het thema klimaat. Het klimaatbeleid is opgesteld in lijn met de adviezen van een internationaal gerenommeerde organisatie op het gebied van klimaat: de TaskForce on Climate-related Financial Disclosures³ (TCFD), opgericht door de toezichthouder op financiële markten (Financial Stability Board).

Belangrijk thema voor deelnemers en maatschappij

De wetenschappelijke consensus is dat de toename van broeikasgassen in de atmosfeer van de aarde voornamelijk te wijten is aan menselijke activiteiten, en dat dit leidt tot een versterkt broeikaseffect en daarmee ook klimaatverandering. Klimaatverandering heeft negatieve gevolgen voor de samenleving, de leefbaarheid van de aarde en wordt steeds vaker erkend als een belangrijk risico voor beleggingen. Het pensioenfonds weet dat deelnemers het klimaatthema belangrijk vinden en van mening zijn dat het pensioenfonds hieraan een bijdrage moet leveren.

Daarom besteedt het pensioenfonds ook specifieke aandacht aan de Ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties die zijn gerelateerd aan klimaat: SDG7 (Betaalbare en schone energie), SDG 12 (Verantwoorde consumptie en productie) en SDG 13 (Klimaatactie). Daarin komt de aandacht voor het klimaat en zaken die daar in hoge mate mee samen hangen terug.

Governance: de rol van het bestuur en BC

De governance van dit thema is gelijk aan de algehele governance-inrichting van het pensioenfonds. Dit is nader toegelicht in hoofdstuk 7.

Algemene klimaatrisico's en kansen voor een positieve bijdrage

Klimaatverandering vormt niet alleen een grote uitdaging voor de wereldwijde samenleving maar ook voor de waarde van beleggingen. Klimaatverandering brengt namelijk onder meer extreme weersomstandigheden zoals een stijgende zeespiegel, droogte of overstromingen met zich mee. Dit wordt ook wel fysiek klimaat risico genoemd. De gevolgen van extreme weersomstandigheden vinden vandaag de dag al plaats maar zullen steeds meer in intensiteit en frequentie gaan toenemen.

Om klimaatverandering aan te pakken zullen we over moeten gaan op een koolstofarme economie. Dit noemen we de energietransitie. Deze transitie zal leiden tot veranderingen in technologie, politiek beleid, marktvrage en bedrijfsmodellen. Het pensioenfonds realiseert zich dat de transitie naar een koolstofarme economie met name op korte en middellange termijn kan leiden tot 'stranded assets' (bezittingen die hun waarde verliezen door de energietransitie). Dit wordt ook wel transitierisico genoemd.

Tegelijkertijd biedt de overgang naar een koolstofarme economie ook kansen. De groeiende behoefte aan schone energie en klimaatbestendige oplossingen vraagt om innovatieve

³ De TCFD is een initiatief dat sinds 2015 aanbevelingen doet voor het effectief rapporteren van klimaatgerelateerde risico's. De focus ligt hierbij op het verbeteren van de consistentie en transparantie van klimaatgerelateerde financiële bekendmakingen: https://assets.bbhub.io/company/sites/60/2021/07/2021-TCFD-Implementing_Guidance.pdf

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

oplossingen en creëert nieuwe markten zoals duurzame energie. Beleggers kunnen bijdragen aan een duurzame toekomst en tegelijkertijd een goed financieel rendement behalen.

Strategie van het pensioenfonds voor risicobeheersing en positieve bijdrage

Het pensioenfonds ondersteunt de doelstelling in het Klimaatakkoord om de uitstoot van schadelijke broeikasgassen wereldwijd terug te dringen en in 2050 klimaatneutraal te zijn. Dit komt ook overeen met de doelstelling in de EU taxonomie om klimaatverandering te beperken en te hervormen ('mitigatie en adaptatie'). Het fonds meet vanaf 31 december 2019 de CO₂-uitstoot in de beleggingscategorieën en verlaagt de CO₂-uitstoot in lijn met het reductiepad van de Paris Aligned Benchmark (PAB). Om te voldoen aan het PAB-reductiepad moet in het eerste jaar een zeer forse CO₂-uitstoot reductie (50%) van de beleggingen worden nagestreefd ten opzicht van de CO₂-uitstoot aan het begin van het jaar. Vervolgens dient de CO₂-uitstoot van de beleggingen jaarlijks met 7% gereduceerd worden. De voorkeur gaat uit naar een relatieve reductie t.o.v. een absolute reductie om de invloed van schommeling in belegd vermogen te minimaliseren.

Om onze CO₂-reductiedoelstelling te realiseren gebruiken we de instrumenten zoals toegelicht onder de uitvoeringsvorming: uitsluitingen van de kolen en andere grote klimaatvervuilers, op aandeelhoudersvergaderingen stemmen voor voorstellen ten gunste van het klimaat, engagement met bedrijven om hun klimaatambities en -plannen te toetsen, alsmede een best-in-class aanpak. Het pensioenfonds maakt geen gebruik van carbon offsets zoals het aankopen van CO₂-rechten. In iedere Investment Case wordt de potentiële emissie-intensiteit van de beleggingscategorie beoordeeld. Eventueel wordt in de implementatie van de beleggingscategorie de allocatie naar bepaalde sectoren en/of regio's verhoogd of verlaagd om de emissie-intensiteit te reduceren en/of de positieve bijdrage te verhogen.

Vanwege de beschikbaarheid en kwaliteit van data wordt vooralsnog alleen beleid gevoerd op de CO₂-uitstoot (scope 1) en het eigen energieverbruik (scope 2) van de beursgenoteerde portefeuille. Dit zijn aandelen, (hoogrentende) bedrijfsobligaties en genoteerd vastgoed. De ambitie is om op middellange termijn de CO₂-uitstoot van de gehele beleggingsportefeuille te reduceren. Daarnaast meet het pensioenfonds waar beschikbaar ook de CO₂-uitstoot verder in de productie- en consumptieketen (scope 3) en onderzoekt het pensioenfonds scope 3 officieel aan het beleid toe te voegen. Informatie over scope 3 van het pensioenfonds is op dit moment overwegend gebaseerd op schattingen van de dataprovider.

Het pensioenfonds wenst verder een netto positieve bijdrage te leveren aan SDG's 7, 12 en 13. Per beleggingscategorie wordt expliciet de mogelijkheid van positieve selectie onderzocht. Voor de identificatie van groene obligaties gebruikt het pensioenfonds bij voorkeur de definitie op basis van de European Green Bond Standard. De beleggingsportefeuille van het pensioenfonds is op deze manier meer gericht op klimaatvriendelijke beleggingen in het brede universum. De toepassing per categorie is toegelicht in hoofdstuk 4.

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Risicobeheer van klimaatrisico's

Identificatie en beoordeling van klimaatgerelateerde risico's

Voor de identificatie en beoordeling van klimaatgerelateerde risico's maakt het pensioenfonds gebruik van de risicobeheercyclus van duurzaamheidsrisico's. Deze cyclus wordt toegelicht in bijlage VII: Risicobeheer duurzaamheidsrisico. Het pensioenfonds heeft de volgende materiële financiële klimaatrisico's geïdentificeerd:

1. Klimaat transitierisico: risico op afwaarderingen als gevolg van de overgang naar een klimaatneutrale economie (bijv. door wet- en regelgeving, hogere eisen van consumenten) (korte en middellange termijn).
2. Fysiek klimaatrisico: schade als gevolg van een toename van extreme weersomstandigheden: een gevolg van de klimaatverandering (lange termijn).

Het pensioenfonds ziet daarnaast de volgende materiële niet-financiële klimaatrisico's:

1. Onvoldoende bijdragen aan de energietransitie.
2. Betrokkenheid bij CO₂-intensieve sectoren of grote klimaatvervuilers.
3. Niet behalen van klimaatdoelstelling (PAB).
4. Niet voldoen aan duurzame wet- en regelgeving.
5. Onvoldoende ESG-integratie externe vermogensbeheerders (greenwashing).
6. Onvoldoende kwaliteit van ESG-data.

Het beheer van klimaatgerelateerde risico's

Er zijn twee manieren waarmee het pensioenfonds klimaatrisico's in de beleggingsportefeuille beheerst: 1) verlaging van de blootstelling en 2) beperking van het klimaatrisico. Dit wordt meegenomen in de vormgeving van het beleggings- en MVB-beleid, de invulling per categorie en in de externe communicatie.

De blootstelling kan worden verlaagd door de strategie of allocatie in de beleggingsportefeuille te wijzigen. Een voorbeeld van een allocatiewijziging is het verkopen van beleggingen in bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot of van ondernemingen die sterk afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen (en daardoor een verhoogd transitierisico hebben). De verkoop gebeurt dan ten gunste van energieneutrale bedrijven of van bedrijven die actief zijn in de duurzame energiesector.

Voor het beperken van het risico beschikt het pensioenfonds over verschillende instrumenten. Het pensioenfonds gebruikt bijvoorbeeld zijn stem om voorstellen op aandeelhoudervergaderingen te steunen die gericht zijn op het verminderen van de CO₂-uitstoot, het implementeren van klimaatvriendelijke bedrijfspraktijken of klimaatdata te gebruiken van gerenommeerde dataproviders ter beheersing van operationeel risico.

Metingen en doelen van klimaatrisico's en positieve bijdrage

Het meten van klimaatrisico's

Het pensioenfonds monitort de klimaatrisico's met (key) risico indicatoren (KRI) per duurzaamheidsrisico en brengt hierover verslag uit in diverse rapportages. Het gebruik van KRI's helpt het pensioenfonds inzicht te krijgen in de ontwikkeling van het risico. Zo wordt ook duidelijk of de blootstelling van het risico nog binnen de gestelde norm valt. Als dit niet het geval is kan worden overwogen of er een verdere aanscherping van de risicobeperking

MVB-beleid

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

nodig is en wordt de risicobeheercyclus van het betreffende klimaatrisico opnieuw doorlopen. Het is ook mogelijk dat de beheersing van een duurzaamheidsrisico leidt tot andere ongewenste effecten, bijvoorbeeld te hoge kosten of een sterk afwijkende portefeuille. Dit kan een reden zijn voor een strategiewijziging.

Het meten van de positieve bijdrage aan het klimaat

Het pensioenfonds wenst een netto positieve bijdrage te leveren aan SDG's 7, 12 en 13. Dit gebeurt door het reduceren van de negatieve bijdrage en/of het verhogen van de positieve bijdrage. Het pensioenfonds meet de bijdrage door middel van de SDG-impactscore, vertaald naar een bijdrage in euro's. De SDG- impactscore geeft aan hoeveel positieve én/of negatieve invloed de economische activiteiten van een bedrijf hebben op specifieke SDG's. De score houdt ook rekening met de operationele bedrijfsvoering: hoe beperken ondernemingen de negatieve effecten en hoe maken zij gebruik van bestaande en nieuwe mogelijkheden om positief bij te dragen aan de SDG's. De resultaten van deze metingen worden per SDG gerapporteerd in het MVB-jaarverslag van het pensioenfonds. Elk jaar kijkt het pensioenfonds of de resultaten nog in lijn zijn met de vastgestelde doelstellingen. Wanneer dit niet het geval is wordt een strategiewijziging overwogen.

MVB-beleid Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Bijlage VII: Risicobeheer duurzaamheidsrisico

Uitwerking van de risicobeheercyclus

De uitwerking van de risicobeheercyclus van duurzaamheidsrisico's staat in een separaat document.